

RIIGIKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE OKTOOBER 2024

KRIMINAALKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
03.10.2024	1-21-6603/211	<p>KrMS § 15 lg 3 rikkumine; apellatsiooni piiridest väljumine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium tegi otsuse, milles selgitas, et KrMS § 15 lg 3 keelab kohtuotsuse rajada valdavas ulatuses tõendile, mille vahetut allikat ei olnud kaitsepoolel võimalik küsitleda ega § 66 lõikes 2¹ nimetatud isiku ütlustele. Süüdimõistev otsus ei või tugineda valdavas ulatuses kannatanu kohtueelses menetluses antud ütlustele, kirjalikele tõenditele mille ta on koostanud ega tunnistaja ütlustele, kelle teadmine juhtunu kohta pärineb sellelt kannatanult. Need kõik on tõendid, mille vahetut allikat – kannatanut – ei saanud süüdistatav ega kaitsja kohtus küsitleda.</p> <p>Samuti selgitas kolleegium, et ringkonnakohtus saab süüdistatava olukorda raskendada prokuratuuri või kannatanu apellatsiooni alusel, kuid ei või mõista raskemat karistust, kui taotleb apellant. Selliselt erineb karistuse mõistmine ringkonnakohtus karistuse mõistmisest maakohtus, kus kohus ei ole seotud prokuröri poolt taotletava karistuse liigi ega määraga.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
04.10.2024	1-22-6710/83	<p>Autojuhi vastutus kaassõitja vigastuste eest tema eneseohustamise korral</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas asjas nr 1-22-6710 tehtud otsuses, et kaassõitja (kannatanu) eneseohustamine võib küll välistada autojuhi vastutuse kannatanu vigastuste eest, kuid seda vaid juhul, kui see eneseohustamine on teadlik ja informeeritud. Kannatanu teadlikkus ja informeeritus peavad seejuures hõlmama nii teadmist ohtu loovatest asjaoludest kui ka võimalikust õigushüve kahjustavast tagajärjest. Ulatuses, milles isik tagajärge ette ei näe, ei saa rääkida teadlikust eneseohustamisest.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
17.10.2024	1-22-6248/51	<p>Juhtimisõiguse saab lisakaristusena ära võtta ka isikult, kellel seda õigust süüteo toimepanemise ajal ei olnud. KarS § 69 lg 7 kohaldamine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas asjas nr 1-22-6248 tehtud otsuses, et mootorsõiduki juhtimisõiguse saab lisakaristusena ära võtta ka isikult, kellel seda õigust süüteo toimepanemise ajal ei olnud.</p>

		<p>Samuti selgitas kolleegium, et KarS § 69 lg 7 rakendub kahe eelduse täidetuse korral, s.o isik paneb üldkasuliku töö tegemise ajal toime uue kuriteo ja üldkasuliku töö on tal kas osaliselt või täielikult tegemata. Kui isik on üldkasuliku töö tegemise kohustuse täitnud enne kohtuotsuse tegemist, siis kõnealune säte talle ei kohaldu. Ka ei välista KarS § 69 lg 7 võimalust jätta KarS § 65 lg 2 alusel mõistetav liitkaristus tingimisi kohaldamata.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
17.10.2024	4-24-394/42	<p>Riigikohus kordas lahendis nr 4-24-394 väärteo aegumisega seotud seisukohti</p> <p>Kui väärteoasjas ei ole tõendeid, mille põhjal saaks tõsikindlalt välistada, et süütegu on aegunud, siis tuleb <i>in dubio pro reo</i> põhimõttest tulenevalt asuda seisukohale, et etteheidetava väärteo lõpuleviimisest on möödunud vähemalt kaks aastat ehk KarS § 81 lg 3 järgne aegumistähtaeg. Sellisel juhul tuleb väärteomenetlus lõpetada VTMS § 29 lg 1 p 5 alusel väärteo aegumistähtaaja möödumise tõttu.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.10.2024	1-23-5287/47	<p>Kaebeõigus</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium kordas kriminaalasjas nr 1-23-5287 tehtud määruses, et KrMS § 384 lg 1 kohaselt ei ole menetluspoole kaebeõigus sõltuv sellest, kas lahendiga on piiratud tema õigusi või seaduslikke huve. See aga ei tähenda, et kohtumenetluse poole kaebeõigus on piiramatult. Ka menetluspoolel on kaebeõigus vaid osas, milles vaidlustatava lahendiga otsustatakse tema subjektiivsete õiguste ja kohustuste üle.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
23.10.2024	4-24-1237/24	<p>Juhtimisõiguse äravõtmine LS § 224 lg 3 p 2 järgi</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium kordas väärteoasjas nr 4-24-1237 varasemaid seisukohti karistuse mõistmise kohta. Kolleegium rõhutas, et korduvalt lubatud alkoholi piirmäära ületades sõiduki juhtimise eest karistatud isikult tuleb üldjuhul juhtimisõigus ära võtta ja lisakaristuse võib jätta kohaldamata ainult erandlikel asjaoludel.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
24.10.2024	1-22-3234/49	<p>Raamatupidamise kohustuse rikkumine, tõendamiskoormise ümberpööramine, enese mittesüüstamise privileegi mõju pankrotimenetluslikule teabe andmise kohustusele enne 1. veebruari 2021, kaitsjatasu menetluskulu hulka arvamine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kogu koosseis tegi otsuse asjas nr 1-22-3234, milles kordas varasemat seisukohta, et enese mittesüüstamise privileegi (PS § 22 lg 3 ja EIÕK art 6) on rikutud ka siis, kui isikut sunnitakse karistuse ähvardusel ise üle andma dokumente olukorras, kus ei ole välistatud, et teda võidakse nende dokumentide alusel süüdistada kuriteo toimepanemises. Samuti ei luba enese mittesüüstamise privileeg kasutada kriminaalmenetluses süüdistatava vastu tõendeid, mis on saadud temalt teises menetluses karistuse ähvardusel. Tegemist on põhimõttega, mis kehtib üldjuhul alati, kui kriminaalmenetluses soovitakse süüdistatava vastu kasutada tõendit, mille ta oli sunnitud mõnes teises menetluses karistusähvardusel ise välja andma. Samas asus kriminaalkolleegium seisukohale, et olukorras, kus kehtib <i>piisavalt selge</i> keeld kasutada kriminaalmenetluses tõendina isiku vastu teavet, mille see isik on teises menetluses karistuse ähvardusel ise välja andnud, ei vabasta teabe süüstav iseloom isikut tavaliselt teabe andmise kohustusest ega selle rikkumise korral karistusest. Kuna enne PankrS § 85 lg 4 jõustumist 1. veebruaril 2021 ei olnud kehtivas õiguses piisavat õigusselget reeglit, et teavet, mida isik annab pankrotimenetluses, ei tohi kasutada kriminaalmenetluses tõendina tema vastu, oli tal üldjuhul ka enese mittesüüstamise privileegil rajanev õigus jätta teda kuriteos süüstav teave pankrotimenetluses esitamata.</p> <p>Riigikohus leidis veel, et isiku süüditunnistamine KarS § 381¹ järgi ei eelda selle tuvastamist, et ülevaate saamine raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist olnuks raskendatud mõnel konkreetsel isikul. Hinnata tuleb vaid seda, kui tähtsad olid varjatud dokumendid raamatupidamisandmestiku kui terviku seisukohalt. Olulisest raskendamisest KarS § 381¹</p>

		<p>mõttes ei saa rääkida siis, kui raamatupidamisdokumentatsioon on ka varjatud dokumentideta piisav, hindamaks raamatupidamiskohustuslase varalist seisundit olulises osas õigesti.</p> <p>Samuti leidis Riigikohus, et olukorras, kus isikut süüdistatakse KarS § 381¹ lg 2 järgi raamatupidamisdokumentide varjamises, ei saa rääkida ümberpööratud tõendamiskoormusest ja riiklikul süüdistajal lasub kohustus esitada küllaldased tõendid selle kohta, milles varjamine ja seisnes.</p> <p>Raamatupidamisdokumentide <i>varjamine</i> KarS § 381¹ mõttes võib seisneda ka dokumentide üle andmata jätmises isikule, kellel on õigus dokumentidega tutvuda, kui toimepanijal on kohustus dokumendid esitada.</p> <p>Lepingulisele kaitsjale alusetute kaitsevaidete esitamise eest makstud tasu ei arvata KrMS § 175 lg 1 p-s 1 nimetatud menetluskulu hulka ja seda ei hüvitata süüdistatavale ka tema õigeksmõistmise korral.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
25.10.2024	1-23-1658/46	<p>Juriidilisele isikule kohaldatavad lisakaristused</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas asjas nr 1-23-1658 tehtud otsuses, et maa- ja ringkonnakohus kohaldasid vääralt materiaalõigust, mõistes juriidilisest isikust süüdistatavale lisakaristusena KarS §-s 49 sätestatud tegutsemiskeelu. KarS § 49 asub KarS 3. peatüki 3. jaos, milles nähakse ette füüsilisele isikule süüteo eest kohaldatavad lisakaristused. Juriidilisele isikule kohaldatavad lisakaristused on ammendavalt loetletud KarS 3. peatüki 4. jaos §-s 55¹ ning nendeks on riigisaladuse ja salastatud välisteabe töötlemise õiguse äravõtmine (lg 1) ning loomapidamise keeld (lg 2).</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
31.10.2024	1-23-2872/59	<p>Tõendite hindamise reeglid ja vägistamise koosseisu sisustamine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium meenutas kriminaalasjas nr 1-23-2872 tehtud otsuses varasemas praktikas kujundatud ütluste usaldusvärsuse hindamise põhimõtteid.</p> <p>Samuti selgitas kolleegium mõningaid KarS § 141 lg 1 koosseisu sisustamisega seonduvaid aspekte. Kokkuvõtlikult märkis kolleegium järgmist:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nõusolek suguühteks peab olema olema nii ühtesse astumisel kui ka selle toimumise ajal ja katma kõiki selle asjaolusid. Samuti on võimalik kuni suguühte lõpuni sellest nõusolekust igal hetkel loobuda. • Asjaolu, et tegelikkuses nõusolekut suguühteks ei olnud, kuid kohtualune ekslikult sellest siiski lähtus, võib olla hinnatav süüteokoosseisule vastava asjaolu mitteteadmisenä (KarS § 17 lg 1), mis välistab tahtluse. • See, et suguühtesse astumise ja vägivalda või abitusseisundi ärakasutamise vahel peab esinema finalistlik seos, ei tähenda seda, et vägistamise koosseisu täitmiseks peaks vägivaldtegu alati just eelnema suguühtele, ega ka seda, et nimetatud alternatiivid – vägivaldtegu ja abitusseisundi ärakasutamine – peaks alati esinema teineteisest lahus. • Suguühte käigus kannatanule valu tekitamine või tema tervise kahjustamine võib olla vaadeldav vägivaldana KarS § 141 lg 1 mõttes. • Hirmust tingitud vastupanuvõimetusena võib olla käsitatav ka tardumine, mille puhul kannatanu on justkui halvatud ega ole seetõttu võimeline end kaitsma. • Vägistamise katse algab KarS § 25 lg 2 ja § 141 lg 1 kohaselt hetkest, mil isik alustab vastavalt oma teo plaanile vägistamise kui liitkoosseisu mitmest osateost ühte, mis

		<p>reegeljuhtumil on sundimistegu (kas vägivald või abitusseisundi ärakasutamine). Seega pole välistatud, et vägistamine algab nt abitusseisundi ärakasutamise, millele võib hiljem lisanduda teo toimepanemist lihtsustav vägivald, mis surub kannatanu vastupanu täiendavalt maha. Vägivald ja abitusseisund võivad olla omavahel läbi põimunud nii, et vägivald ja sellega põhjustatav valu või tervisekahjustus süvendavad kannatanus hirmu ja lootusetuse tunnet ning sunnivad teda vastupanu osutamisest loobuma. Samuti on võimalik, et konsensuslikult alanud suguühe kasvab üle vägistamiseks, kui üks pool sellega teatud hetkest enam ei nõustu, ent teine seda ei aktsepteeri ja ületab kannatanu tahtevastase vägivallaga või tema abitud ära kasutades.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
31.10.2024	1-23-4295/82	<p>Kohtu nõupidamissaladuse rikkumine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas asjas nr 1-23-4295 tehtud otsuses, et nõupidamissaladuse rikkumine kohtuotsuse tegemisel tingib otsuse tühistamise, sõltumata sellest, kas rikkumine võis mõjutada kohtukoosseisu liikmete erapooletust ja kaalutlusi ning seekaudu kohtulahendi sisu. KrMS § 339 lg 1 p 5 peetakse kohtuotsuse tegemise all silmas ka kohtuotsuse põhiosa koostamist, olenemata asjaolust, kas kohus koostab põhiosa enne või pärast otsuse resolutiivosa kuulutamist. Kohtuotsuse põhiosa koostamine on kohtuotsuse tegemine, isegi kui resolutiivosa on selleks ajaks allkirjastatud ja kuulutatud. Nõupidamissaladuse rikkumine võib ka pärast kohtuotsuse resolutiivosa kuulutamist, kuid enne tervikotsuse avalikult teatavakstegemist mõjutada kohtuotsuse seaduslikkust ja põhjendatust.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

TSIVIILKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
02.10.2024	2-17-18027/149	<p>Erihooldusteenuse osutamine täisealise isiku eestkostja sõlmitud lepingu alusel</p> <p>Riigikohus leidis, et täisealise isiku eestkostja sõlmitud teenuse osutamise lepingu alusel ei ole lubatud isikut paigutada hoolekandetasutusse selliselt, et temalt võetakse faktiliselt liikumisvabadus. Põhimõtteliselt on eestkostjal võimalus sõlmida leping, mille alusel isikule erihooldusteenust osutatakse, kuid see leping ei anna õiguslikku alust piirata eestkostetava vabadust, sh võimalust lahkuda erihooldusteenuse osutamise paigast ilma teenuse osutaja või eestkostja nõusolekuta. Lepingu ese võib olla üksnes teenuse osutamine, millega ei kaasne eestkostetavalt vabaduse võtmist. Isikult vabaduse võtmine, sh paigutamine kinnisesse asutusse saab Eestis üldjuhul toimuda vaid kohtulahendi alusel.</p> <p>Kohus saab võimaliku alusetu vabaduse võtmise tuvastada eelkõige eestkostja üle järelevalve teostamise menetluses, milles on mh võimalik panna eestkostjale kohustus teha tahteavaldus, mis tagaks isiku viivituseeta vabastamise lepingu alusel osutatavalt hoolekandeteenuselt, millega on temalt võetud vabadus. Isiku enda või teiste isikute tervisele ja elule ohu tekkimise vältimiseks võib osutada otstarbekaks teavitada eestkostjat juba kohtumenetluse ajal võimalikust vajadusest tagada eestkostetavale teistsugune teenus või saavutada tema paigutamine kinnisesse asutusse kohtumääruse alusel.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
09.10.2024	2-20-1490/103	<p>Tarbija krediivõimelisuse hindamine laenu refinantseerimisel</p> <p>Krediidiandja ei pea VÕS § 403⁴ lg 9 järgi uuesti hindama tarbija krediivõimelisust, kui sõlmitud krediidlepingut muudetakse nii, et tarbija käsutusse antud rahasumma või selle</p>

		<p>kokkulepitud ülemäär märkimisväärselt ei suurene. Selle summa suurenemisel ei ole tähendust nt intressi suurenemisel ega ka lisanduval lepingutasul.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
09.10.2024	2-24-4962/38	<p>Kinnisesse asutusse paigutamise kohtumenetluses isikule esindaja määramine, kui isiku üle on seatud eestkoste</p> <p>Riigikohus leidis, et otsustades kinnisesse asutusse paigutamise menetluses esindaja määramise üle TsMS § 535 lg 1 järgi, ei saa kohus lähtuda üksnes sellest, et puudutatud isikule on määratud eestkostja. Eestkostja ja määratud esindaja rollid kinnisesse asutusse paigutamise kohtumenetluses on erinevad. Isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses on puudutatud isiku esindaja sarnane erieestkostjaga. Esindajal, kes puudutatud isikut kinnisesse asutusse paigutamise menetluses esindab, peavad olema piisavad õiguslikud teadmised ja oskus kehtivas õiguses orienteeruda määral, mis on vajalik kaitsmaks menetluses puudutatud isiku õigusi ja huve, mh selleks, et vaidlustada puudutatud isiku kinnisesse asutusse paigutamise määrust. Eestkostjal ei pruugi selliseid teadmisi ja oskusi olla.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
10.10.2024	2-21-20188/48	<p>Kohustuse ennetähtaegne täitmine</p> <p>Riigikohus leidis, et VÕS § 88 lg 3 kohaldamiseks on vajalik tuvastada kahe kumulatiivse eelduse olemasolu: täitmine peab olema ennetähtaegne ja võlausaldajal peab esinema õigustatud huvi täitmisest keeldumiseks. Kolleegium selgitas, et õigustatud huvi ennetähtaegse täitmise vastuvõtmisest keeldumisel saab seisneda eelkõige selles, et ennetähtaegsel täitmisel on võlausaldajale mingi konkreetset määratav negatiivne mõju või tal on oluline huvi kindlal ajal täitmise vastu. Üldjuhul ei ole võlausaldajal õigustatud huvi rahalise kohustuse ennetähtaegse täitmise vastuvõtmisest keelduda, kuna sellega kaasnevad negatiivsed õiguslikud tagajärjed välistab VÕS § 84 lg 4. Seega ei saa kolleegiumi hinnangul olla ainuüksi võlausaldaja soov arvestada tasutud raha varem sissenõutavaks muutunud kohustuse katteks piisav, et jaatada võlausaldaja õigustatud huvi kohustuse täitmise vastuvõtmisest keeldumiseks</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
11.10.2024	2-22-16497/30	<p>Tööriete vahetamise aeg võib olla tööaeg</p> <p>Tööandja kehtestatud töökorralduse reeglite kohaselt pidi töötaja olema tööga alustamise ajaks vahetanud vajaduse korral riided ja teinud muud ettevalmistused töö alustamiseks. Samuti sätestasid töökorralduse reeglid, et töötaja pesemisruumi minemise, pesemise ja ümberriietumise aeg ei kuulu töötaja hulka. Pooled ei vaieldud selle üle, et töötaja pidi kandma tööriideid ning see oli ka tööle iseloomulik kohustus, kuid pooled vaidlesid selle üle, kas tööriiete vahetamise ja sellega seotud toimingute aeg on tööaeg.</p> <p>TLS § 5 lg 1 p 7 kohaselt on tööaeg aeg, millal töötaja täidab kokkulepitud tööülesandeid, ning TLS § 15 lg 2 p 1 järgi on töötajal kohustus teha kokkulepitud tööd ja täita töö iseloomust tulenevaid kohustusi. Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb kohtul liikmesriigi õigust tõlgendada kooskõlas Euroopa Liidu direktiividega. Tööaja direktiivi kohaselt on tööaeg iga ajavahemik, mille jooksul töötaja teeb tööd, on tööandja käsutuses ning tegutseb või täidab oma kohustusi kooskõlas riigiseste õigusaktide või tavadega. Euroopa Kohus on väljendanud seisukohta, et töötaja mõistet tuleb käsitada vastandina puhkeaja mõistele, kuna need on vastastikku teineteist välistavad. Lisaks on Euroopa Kohus leidnud, et selleks, et töötajat saaks pidada tööandja käsutuses olevaks, peab töötaja olema pandud olukorda, kus ta on juriidiliselt kohustatud täitma tööandja juhiseid ja viimase jaoks tegutsema.</p> <p>Riigikohus nõustus töötaja direktiivi ja selle tõlgendusi silmas pidades ringkonnakohtuga, et kui töötaja peab tööandja juhiste kohaselt töö tegemiseks ümber riietuma, on riiete vahetamise ja sellega seotud muude vajalike toimingute aeg tööaeg TLS § 5 lg 1 p 7 (koostoimes TLS § 15 lg 2 p-ga 1) tähenduses.</p>

		<p>Lisaks selgitas Riigikohus ületunnitöö hüvitamisega seonduvalt, et olukorras, kus pooled ei ole leppinud kokku ületunnitöö rahas hüvitamist ja töösuhe ei ole lõppenud, hüvitab tööandja töötajale ületunnitöö vaba ajaga ületunnitöö ajaga võrdses ulatuses. See tähendab, et ületunnitöö rahas hüvitamise kokkuleppe puudumise korral peab tööandja maksma töötajale üle kokkulepitud aja töötamise eest töölepingus kokkulepitud töötasu ning andma lisaks selle ületunnitöö ajaga võrdses ulatuses vaba aega ja maksma ka selle eest kokkulepitud töötasu.</p> <p>TLS § 44 lg s 7 sätestatud 1,5-kordset töötasu maksab tööandja töötajale üksnes ületunnitöö rahas hüvitamise kokkuleppe korral ning sellisel juhul ei ole tööandjal kohustust anda töötajale lisaks vaba aega. Riigikohus leidis ka seda, et ületunnitöö rahas hüvitamise kokkuleppe võivad pooled sõlmida nt töölepingus, ületunnitöö tegemist kokku leppides, tööandja nõudmisel ületunnitööd tegema asudes või alles pärast ületunnitöö tegemist, mh kohtumenetluse vältel.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
16.10.2024	2-22-16722/36	<p>Pankrotimenetluses nõuete tunnustamine olukorras, kus võlgniku vallasvara koormavad kommertsant ja üürileandja seadusjärgne pandiõigus</p> <p>Üürileandja seadusjärgse pandiõigusega tagatud nõude tunnustamise kõrval võib esimeses järgus tunnustada ka nõuet, mille tagamiseks on võlgniku vallasvarale seatud kommertsant, sest kommertsantiga koormatud vallasvara saab võõrandama asuda üksnes pärast seda, kui üürileandja seadusjärgse pandiõigusega tagatud nõue on PankrS § 153 lg-s 2 sätestatud mahaarvamisi arvestades täies ulatuses rahuldatud ja üürileandja seadusjärgne pandiõigus sellele vallasvarale lõppenud.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
16.10.2024	2-22-13354/109	<p>Dokumendi väljaandmise määrusele esitatud vastuväite lahendamine</p> <p>Pärast dokumendi väljaandmise määruse tegemist saab isik, kellelt tõendi kogumist on taotletud, esitada määrusele vastuväite. Kohus peab selle vastuväite määrusega lahendama. Menetlusosalisel ja isikul, kellelt dokument on välja nõutud, on õigus esitada määruskaebus eelkirjeldatud määruse peale.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
17.10.2024	2-23-17002/34	<p>Hagi tagamise menetlus pärast kostja või muu menetlusosalise menetluse faktiilist kaasamist</p> <p>Kuna hagi tagamise menetluses on hagejal kohustus oma nõude ja hagi tagamise aluseks olevaid faktiilisi asjaolusid põhistada, siis on ka kostjal või muul menetlusosalisel õigus piirduda hagi tagamise taotlusele või hagi tagamise määrusele esitatavas määruskaebuses vastuväidete põhistamisega. Kohtul tuleb kontrollida haginõude ja hagi tagamise eelduste põhistatust kostja või mõne muu menetlusosalise väiteid arvestades. Väite põhistatusse hindamisel ei anna kohus tõenditele lõplikku hinnangut.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
23.10.2024	2-22-2159/98	<p>Avaliku enampakkumise tulemi jaotamine kaasomandi lõpetamisel. Kaasomandi kasutuskorra tähendus kaasomandile. Kokkuleppe kaasomandi lõpetamise ja tulemi jaotamise kohta</p> <p>Kolleegium leidis, et juhul, kui kaasomand lõpetatakse kinnisasja avalikul enampakkumisel müümisega, tuleb enampakkumise tulemi jaotada AÕS § 77 lg 2 alusel kaasomanike vahel vastavalt nende kaasomandi mõtteliste osade suurusele. Kaasomand ulatub kogu kaasomandi esemele. Kaasomandis on kogu maa ja kõik maaga püsivalt ühendatud ehitised ja nende püsivalt ühendatud osad (TsÜS §-d 53–55). See tähendab, et kaasomandi osa on kinnisasja füüsiliselt piiritlemata mõtteline osa ühisest omandist. Ükski hoone ega hoone osa ei saa kaasomandi korral kuuluda eraldiseisvalt ühele või teisele kaasomanikule, isegi mitte kaasomandi kasutuskorra olemasolul.</p>

		<p>Kaasomanikud kasutavad AÕS § 72 lg 1 järgi kaasomandis olevat asja kokkuleppel või enamuse otsuse alusel ilma selleta, et mingi osa kaasomandis olevast asjast saaks kuuluda kaasomanikule ainuomandina. Seega on kogu kinnisasi tervikuna kõigi kaasomanike kaasomandis ja seda ei muuda ka kokkulepitud kasutuskord. Kaasomandi kasutuskord reguleerib üksnes kaasomandi kasutust, mitte aga kaasomandi kuuluvust. Nii sätestab ka TsÜS § 56, et asja mõtteline osa on tegelikkuses piiritlemata ja selle suurst väljendatakse murdosana asjast. Seega kuulub ka kaasomandi kasutuskorra sõlminud kaasomanikule endiselt mõtteline osa ühisest omandist, mille suurst väljendatakse TsÜS § 56 järgi murdosana asjast.</p> <p>Kolleegium selgitas, et kaasomanikud võivad AÕS § 71 lg 1 alusel lepinguga reguleerida, kuidas kaasomand lõpetatakse, mh võivad kaasomanikud AÕS § 76 lg 2 alusel kaasomandi lõpetamise nõude välistada. Kaasomanikud võivad lepinguga ka näha ette, kuidas jaotatakse kaasomandi lõpetamisel avaliku enampakkumise tulem. Kokkulepe kaasomandi lõpetamise viisi ja tulemi jaotamise kohta võib etteulatuvalt sisalduda juba kaasomandi loomise kokkuleppes või hilisemas lepingus kaasomandi lõpetamise kohta. Samuti võivad kaasomanikud sõlmida eelnimetatud kokkuleppeid kaasomandit kohtuväliselt lõpetades või kohtuliku kompromissina. Kokkulepe kaasomandi lõpetamise ja enampakkumise tulemi seadusest erineva jaotamise kohta peab olema notariaalselt tõestatud.</p> <p>Kuna kaasomanikule kuulub mõtteline osa ühisest omandist, mis ei ole kindlaksmääratud osa kinnisasjast ega hoonest, ei saa üks kaasomanik rikastuda teise arvel põhjusel, et kaasomandi lõpetamisel avalikul enampakkumisel jaotatakse tulem mõtteliste osade suuruse järgi.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
23.10.2024	2-20-19179/81	<p>Erikontrolli määramise menetluskulude jaotus</p> <p>Eristada tuleb erikontrolli läbiviija määramise menetluse kulude jaotust ning erikontrolli läbiviija määramisega seotud menetluse kulude jaotust.</p> <p>Erikontrolli läbiviija määramise kulud jäävad üldjuhul juriidilise isiku kanda, kellele erikontroll määrati. Erikontrolli taotlenud isiku kanda võib need kulud jätta eelkõige nt juhul, kui ta taotles erikontrolli määramist pahauskselt, st teadis, et tegelikult ei ole alust erikontrolli määrata, või kui avaldus oli ilmselgelt põhjendamatu. Erikontrolli läbiviija määramise menetluse kulude jaotus ei sõltu ainult sellest, kui suures ulatuses erikontrolli korraldamise avaldus rahuldatakse.</p> <p>Erikontrolli läbiviija määramisega seotud menetluse kulud, s.o eelkõige erikontrolli läbiviija kulud ja tasu, jäävad erikontrolli korraldamise korral juriidilise isiku kanda, kellele erikontroll määrati. Erikontrolli läbiviija kulude ja tasu hüvitamiseks võib kohus nõuda erikontrolli läbiviija määramise menetluses ettemakset juriidiliselt isikult või erikontrolli taotlenud isikult. Erikontrolli läbiviija tasu nõue tehtud töö eest muutub sissenõutavaks töö valmimisest. Kui juriidiline isik ja erikontrolli läbiviija ei jõua kokkuleppele viimasele makstava tasu ja hüvitatavate kulude lõplikus suuruses, määrab tasu ja hüvitatavad kulutused erikontrolli läbiviija avalduse alusel kohus. Kui tasu ja kulude hüvitamise avaldus rahuldatakse ning nende ulatuses on tehtud ettemakse, määrab kohus erikontrolli läbiviija kasuks kulutuste ja tasu väljamaksmine ettemakse arvel.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
23.10.2024	2-19-15672/125	<p>Aegumisele tuginemine apellatsioonimenetluses ja põhivõla aegumise tähendus käendusest tuleneva nõude menetlemisel</p> <p>Kolleegium leidis, et kui aegumise vastuväide esitati vastaspoole apellatsioonkaebusele vastamiseks antud tähtaja kestel, ei põhjusta see kolleegiumi hinnangul menetluse venimist. Kui apellatsioonkaebuse esitavad mõlemad pooled, on hageja ja kostja teineteise suhtes nii apellandiks kui ka vastustajaks. Sellises olukorras ei ole põhjendatud võtta kostjalt õigust tugineda aegumisele vastaspoole apellatsioonkaebusele vastamise tähtaja jooksul. Aegumise vastuväite esitamise ei tohi põhjustada menetluse venimist.</p>

		<p>Kollegium leidis ka, et juhul, kui menetluse kestel aegub võlausaldaja nõue põhivõlgniku vastu, tekib käendajal VÕS § 149 lg 1 alusel õigus esitada selle nõude aegumise vastuväide. Käenduse korral tuleb käendaja kohustust eristada põhivõlgniku kohustusest võlausaldaja vastu. Käendaja kohustus on samas seotud (aktsessoorne) põhivõlgniku kohustusega, s.t käendaja vastutus sõltub nii oma tekke, kestuse, sisu, sissenõutavuse kui ka vastuväidete poolest käendusega tagatud põhikohustusest. VÕS § 149 lg 1 järgi on käendajal õigus esitada võlausaldaja nõudele kõiki vastuväiteid, mida võinuks esitada põhivõlgnik ise ja mis ei ole vahetult seotud põhivõlgniku isikuga. Seejuures võib käendaja esitada nii käenduslepingust kui ka põhivõlgnikuga sõlmitud lepingust tuleneva nõude aegumise vastuväite.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
30.10.2024	2-21-6200/67	<p>Lahusvara arvel ühisvara omandamiseks tehtud kulutuste (laenumaksete) hüvitamise nõude õiguslik alus ning aegumistähtaeg ja ühisvara kasutamise seotud kasutuseelise hüvitamise nõude aegumistähtaeg</p> <p>Lahutatud abikaasa nõudeõigus tema lahusvara arvel tasutud ja ühisvara omandamisele suunatud ühise laenu tagasimaksete hüvitamiseks tuleb lahendada PKS § 34 lg 2 alusel kui nõue hüvitada ühisvara huvides lahusvara arvel tehtud kulutuste väärtus, mitte kui solidaarvõlgniku tagasinõue VÕS § 69 lg 2 alusel. Kui ühisvarasse kuuluvat kohustust on lahusvara arvel täidetud enne kehtiva PKS jõustumist, võimaldab PKS¹⁹⁹⁵ § 19 lg 2 p 3 PKS § 34 lg-ga 2 sama tagajärje saavutamiseks ühisvara jagamisel abikaasade osade võrdsusest kõrvale kalduda (RKTko 19.06.2024, 2-17-15677/175, p 17). PKS § 34 lg 2 alusel esitatud nõue on TsÜS § 155 lg 1 mõttes perekonnaõigusest tulenev nõue. Lahutatud abikaasa kasutuseelise hüvitamise nõue VÕS § 115 lg 1 alusel on TsÜS § 155 lg 1 mõttes perekonnaõigusest tulenev nõue.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

HALDUSKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
10.10.2024	3-21-1366/45	<p>Üldkorralduse põhjendamiskohustuse ulatus ja kaalutusotsuse proportsionaalsuse hindamise kohtulik kontroll</p> <p>Riigikohtu halduskollegium leidis otsuses nr 3-21-1366/45, et Vabariigi Valitsuse korraldused olid osas, millega valitsus seadis spaadele koroonaviiruse leviku tõkestamiseks piirangud, piisavalt põhjendatud ja proportsionaalsed. Kollegium selgitas, et valitsuse korralduste ja nende seletuskirjade põhjendustest ning muudest asjakohastest materjalidest pidid eelkõige nähtuma piirangute kehtestamise eesmärgid ning üldised selgitused selle kohta, miks olid piirangud asjaomastes ühiskonnaelu valdkondades mõödapääsmatud. Lisaks pidi korraldustest olema aru saada, et valitsus on piirangute kehtestamisel erinevaid huve ja hüvesid üldiselt kaalunud. Valitsusel polnud võimalik mõõta mõjusid täpselt ja individualiseeritult. Meetmete sobivust, vajalikkust ja mõõdukust pidi valitsus kriisi olukorras oma initsiatiivil ning kohe põhjendama sel määral, milles talle olid teada või pidid teada olema võimalikud kaalukad vastuargumendid. Kollegium leidis, et korraldused sisaldasid nende andmise põhimotiive ja detailsemad selgitused olid esitatud korraldustes viidatud seletuskirjades.</p> <p>Veel selgitas kollegium, et kaalutusotsuste kohtulik kontroll tuleb eristada kaalutusotsuse otstarbekusest ja proportsionaalsusest. Kohtus proportsionaalsuse testi tegemine ei ole kaalutusõiguse teostamine haldusorgani eest, vaid kaalutusõiguse piiride järgimise kontrollimine (HKMS § 158 lg 3 esimene lause). See ilmneb sõnaselgelt HMS § 4</p>

		<p>lg-st 2, mis ütleb, et kaalutusõigust tuleb teostada kooskõlas õiguse üldpõhimõtetega (sh proportsionaalsuse põhimõttega). Haldusakti põhjendused ei piira nende argumentide ringi, mida kohus võib arvestada ja peab arvestama proportsionaalsuse hindamisel. Sellega ei hinda kohus halduse otsuse (poliitilist) otstarbekust, vaid täidab enda põhiseaduslikku ülesannet täitevvõimu kontrollimisel.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
14.10.2024	3-23-1578/29	<p>Asjaolude tuvastamine avalik-õigusliku vaidluse raames</p> <p>Määruses nr 3-23-1578/29 selgitas Riigikohtu halduskolleegium, et avalik-õigusliku vaidluse lahendamise raames saab kohus teha kindlaks kõiki olulisi asjaolusid, sh õigussuhteid, õigusi ning kohustusi nii avalik-õiguslikes kui ka eraõiguslikes suhetes. Seejärel selgitas kolleegium, millised õigussuhted tekivad tarbija, maagaasi võrguettevõtja ning riigi vahel, ja millise õigussuhte raames on oluline tuvastada maagaasi võrguettevõtja, kes konkreetses piirkonnas võrguteenust osutab. Viimaks selgitas kolleegium maagaasituru toimimise põhimõtteid ning maagaasi võrguettevõtja kohustusi võrgu arendamisel ning enda võrgupiirkonna määramisel.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
16.10.2024	3-21-615/44	<p>Vastutusotsus valeandmetega maksudeklaratsioonide esitamise korral</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas otsuses nr 3-21-615/44, et juriidilise isiku seaduslik esindaja rikub maksude korrektse deklareerimise kohustust, võib see teatud juhtudel kaasa tuua tema isikliku vastutuse maksuvõla eest ka siis, kui pole kindel, kas äriühingul oleks olnud korrektse deklareerimise korral maksude tasumiseks raha. Mitmel kuul valeandmetega maksudeklaratsioonide esitades võib juhatuse liige muuta kontrollimatuks, kuidas oleks äriühing saanud korraliku ettevõtja hoolsusega käitudes makse tasuda, sest maksuhaldur poleks kohustatud maksuvõla kumuleerumist taluma, vaid võiks asuda seda sisse nõudma. Samuti on valeandmete esitamisega otseses põhjuslikus seoses maksuvõlg, mis tekkis alusetu tagastusnõude täitmisest maksuhalduri poolt.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
18.10.2024	3-24-647/12	<p>Kaebeõigus järelevalveprotokolli lisalehtede õigusvastasuse tuvastamisel</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas määruses nr 3-24-647/12, et kaebajal on kaebeõigus PTA järelevalveprotokolli lisalehtedena vormistatud tahtliku rikkumise hinnangu õigusvastasuse tuvastamiseks samas haldusasjas, mille raames on vaidlustatud PTA ettekirjutus. Seda ka olukorras, kus tahtliku rikkumise hinnang on edastatud PRIA-le, kes on seetõttu jätnud kaebajale toetuse määramata ning kaebaja on toetuse määramata jätmise ka eraldiseisvalt vaidlustanud. Kolleegiumi hinnangul on põhjendatud ja otstarbekas võimaldada tuvastada hinnangu õigusvastasust samas kaebuses koos kontrollaktiga, millel see põhines.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
23.10.2024	3-21-2196/41	<p>Juhatusel tehtud ettevõtlike mitteseotud väljamaksete kvalifitseerimine, sh tõendamiskoormis</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas otsuses nr 3-21-2196/41, et kui põhjendatud maksuotsuse korral kandub tõendamiskoormis üle maksukohustuslasele, siis juhatuse liikmele tehtud väljamaksete kvalifitseerimisel tuleb lähtuda maksu- ja kohtumenetluses esitanud tõenditest. Teave selle kohta, mis suurusel ja millisel ajal äriühing maksab juhatuse liikmele tasu või dividend, saab olla eelkõige äriühingul endal. Juhatusel tehtud väljamaksete tasu või dividend, saab olla eelkõige äriühingul endal. Juhatusel tehtud väljamaksete tasu suuruse leidmisel võib eeldada, et täidetud ülesannete eest maksti tasu vastavalt turutingimustele ja antud panusele. Samuti, kui asjaolud ei anna alust käsitada väljamakseid dividendina, siis ei pea maksuhaldur kaaluma hindamismenetluse korraldamist välja selgitamiseks (MKS § 94), kas tegemist võis olla dividendiga.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUMI

LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
28.10.2024	5-24-27/3	<p>Riigikohus jättis läbi vaatamata KrMS § 366 põhiseaduspärasust puudutava kaebuse</p> <p>Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium jättis läbi vaatamata kaebuse, milles taotleti KrMS § 366 põhiseadusvastaseks tunnistamist osas, milles see ei näe teistmisalusena ette süüdistatava valeütlustest tingitud kohtuotsuse või -määruse ebaseaduslikkust või põhjendamatust. Kaebaja on eelviidatud sätte põhiseaduspärasuse küsimuse tõstatanud kahes varasemalt Riigikohtule esitatud teistmisavalduses. Põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium märkis, et kuna teistmisavalduse menetlusse võtmise üle otsustanud kohtukoosseisul on põhiseadusest tulenev absoluutne kohustus omal algatusel kontrollida kõigi kohaldatavate normide põhiseaduspärasust, siis on Riigikohtu kriminaalkolleegium KrMS § 366 põhiseaduspärasuse osas juba seisukoha võtnud ning põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium ei saa Riigikohtu teise kolleegiumi lahendi seaduslikkust ja põhiseaduspärasust hinnata.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>